

Siikalatvan kunnan lausunto työryhmämietintöön hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Yleiset huomiot

Siikalatvan kunta on huolissaan mietinnössä esitettyjen hankintayksiköille asetettavien uusien velvoitteiden lisäämästä hallinnollisesta taakasta. Erityinen huoli liittyy sidosyksiköiden vähimmäisomistuksen edellytykseen. Lainvalmistelusta sekä mietinnön sisällöstä puuttuu vaikutusten arviointi.

Yksityiskohtaiset huomiot

Esityksen mukaan hankintalain 15 §:n 1 momenttia täydennettäisiin sidosyksiköiden vähimmäisomistusosuutta koskevalla lisävaatimuksella, joka kohdistuisi sellaisiin sidosyksiköihin, jotka toimivat osakeyhtiö-, säätiö- taikka yhdistysmuotoisena. Esitetyn lisävaatimuksen myötä kunkin hankintayksikön omistusosuus sidosyksiköstä olisi vähintään 10 prosenttia. Tämä tarkoittaisi, että kunkin omistajan tulisi hallita vähintään kymmenesosaa yhtiön äänimäärän tuottavista osakkeista tai vastaavasta osuudesta.

Lain voimaantulon jälkeen 15 §:n vastaiset hankintayksikön ja sidosyksikön väliset sopimukset tulisi irtisanoa päättymään siirtymäaika säännösten mukaisesti.

LAUSUNTOPALVELUN KYSYMYS: MITÄ MIELTÄ OLETTE ESITYKSESSÄ EHDOTETUSTA SIDOSYKSIKÖIDEN VÄHIMMÄISOMISTUSTA KOSKEVASTA VAATIMUKSESTA? ONKO SE MIELESTÄNNE TARKOITUKSEN MUKAINEN JA TOTEUTTAMISKELPOINEN?

Sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskeva vaatimus ei ole tarkoituksenmukainen ja on vaikeasti toteutettavissa. Esitetty vähimmäisomistusosuus on merkityksellinen kunnallisen itsehallinnon kannalta koska esitys rajoittaa kunnan mahdollisuutta päättää toimintonsa järjestämisestä. Lisäksi muutos koskettaa merkittävää määrää pieniä sidosyksiköitä, jotka toimivat rajatulla alueella tai rajatun toiminnan puitteissa.

Esitetty muutos koskisi Siikalatvan kunnan osalta esimerkiksi henkilöstö- ja talouspalveluiden, ICT-palveluiden sekä jätehuollon toimintaa sekä niiden järjestämistä. Kunnat hyödyntävät sidosyksikköjensä kautta lukuisten paikallisten yrittäjien osaamista. In house -yhtiöt ostavat palveluita yksityiseltä markkinalta. Mikäli tällä hetkellä toimivat rakenteet rikotaan, muutos ei palvele näitä pienyrittäjiä, eikä takaa kuntalaisille nykyistä parempia palveluja. Esitetty vähimmäisomistusprosentti johtaisi epätarkoituksenmukaisiin omistusosuuksien myynteihin omistajien kesken, eikä syntyvillä kustannuksilla saavuteta käytännön hyötyä. Uudistuksen hyödyt ovat epäselvät ja epäsuhdassa palveluiden uudelleenjärjestelyistä aiheutuvaan työhön ja kustannuksiin.

Omistusjärjestelyihin pakottava esitetty vähimmäisomistusmekanismi vaarantaa ja osin kokonaan lopettaa seudullisen yhteistyön palveluiden järjestämisessä. Seudullinen yhteistyö on ollut äärimmäisen hyödyllistä Siikalatvan kunnalle ja muutos yhtiöiden omistukseen sirpaloittaa ja rikkoo toimivia palveluita ja järjestämisen tapaa. Esitetty vähimmäisomistusosuuden mekanismi on käytännössä toimimaton.

LAUSUNTOPALVELUN KYSYMYKSIÄ: MINKÄLAISIA VAIKUTUKSIA ESITETTYLLÄ SIDOSYKSIKÖIDEN OMISTUSOSUUDEN VÄHIMMÄISVAATIMUKSELLA MIELESTÄNNE ON?

Pienet ja syrjäiset kunnat joutuvat muutoksen myötä vaikeaan tilanteeseen sekä osaajapulan että heikon markkinatilanteen vuoksi. Siikalatvan kunta katsoo, että sidosyksiköt ovat tärkeitä osaamiskeskittymiä, joilla on merkittävä rooli alueen kehittämisessä. Sidosyksiköiden kautta tuotetut tai hankitut palvelut ovat maaseudun pienille kunnille taloudellinen ja kestävä tapa järjestää palvelut yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Pienissä kunnissa osaaminen ja resurssit ovat rajalliset. Lisäksi maaseudulla sidosyksiköt ovat houkuttelevia työnantajia asiantuntija-alalla. Kunnista on siirtynyt osaajia sidosyksiköihin, ja niissä on paljon kuntien toimintaympäristön tuntevia asiantuntijoita.

Sidosyksikkönä toimivat yhtiöt ovat tärkeitä kuntien varautumisen näkökulmasta, koska palveluita tulee tuottaa myös tilanteissa, joissa se ei olisi yksityisen sektorin näkökulmasta kannattavaa. Sidosyksiköiden käytön rajaaminen on yhteydessä varautumisen ja huoltovarmuuden kysymyksiin. Markkinaehtoisten palveluntarjoajien saatavuus vaihtelee alueittain, ja loppukädessä kunnalla on lakisääteinen velvoite järjestää palvelut myös tilanteissa, joissa markkinaehtoista palvelua ei ole saatavilla. Markkinahäiriöissä kriittiset palvelut turvaa julkinen sektori. Muutoksen vaikutukset tulevat olemaan moninaiset ja hallinnollinen taakka tulee olemaan merkittävä. Mikäli kaikki Suomen kunnat joutuvat samanaikaisesti 1,5 vuoden sisällä kilpailuttamaan samat palvelut, tulevat markkinoiden resurssit loppumaan kesken ja palveluiden tuottamisen hinnat nousemaan.

LAUSUNTOPALVELUN KYSYMYKSIÄ: OVATKO ESITETYT SIDOSYKSIKÖITÄ KOSKEVAT SIIRTYMÄAJAT MIELESTÄNNE RIITTÄVÄT? KUINKA PALJON AIKAA MUUTOKSIIN TARVITAAN?

Pelkästään jo yhden yhtiön yhden palvelun uudelleenjärjestäminen saattaisi helposti viedä lähelle esitetyn 1,5 vuotta. Esitetystä siirtymäajasta uusien sopimusten kilpailuttaminen vaatii jo itsessään vuosia, jos merkittäviä kilpailutusresursseja ei ole saatavilla.

Pelkästään siirtymäajan lyhyys aiheuttaa muutoksesta muutoinkin syntyvien kustannusten lisäksi täysin turhia lisäkustannuksia kunnissa kiireen ja paineen alla tehtävän muutosvalmistelun vuoksi. Mikäli muutoksen halutaan saavuttavan sille asetetut odotukset, tulee uudistuksen toteuttamiselle varata riittävä aika.

Sidosyksiköt ovat hankintayksiköitä ja kilpailuttaneet toimintaansa varten merkittäviä sopimuksia markkinatoimijoiden kanssa. Sidosyksikön omistajapohjan ja siten palveluvolyymien pienentyessä myös sidosyksikön ja yksityisten toimijoiden välisiä sopimuksia joudutaan muuttamaan ja irtisanomaan.

LAUSUNTOPALVELUN KYSYMYKSIÄ: MIETINNÖN LIITTEINÄ OLEVISSA ERIÄVISSÄ MIELIPITEISSÄ ON ESITETTY POIKKEUKSIA SIDOSYKSIKÖIDEN OMISTUSOSUUSVAATIMUKSEEN. TULISIKO VAATIMUKSEEN SÄÄTÄÄ POIKKEUKSIA? MINKÄLAISET POIKKEUKSET OLISIVAT TARKOITUKSEN MUKAISIA?

Kestävin tapa vaikuttaa kuntayhtiöiden toimintaan on toimiva omistajaohjaus. Omistajaohjauksen vahvistamisesta tulee tukea. On tärkeää, että hankintayksiköt voivat asettaa muiden vaatimusten ohella huoltovarmuuteen ja varautumiseen liittyviä vaatimuksia tuotteille, palveluille tai urakoille.